

ПИСМО ДО ЯРОСЛАВ САЙФЕРТ

Вацлав Хавел¹

Скъпи господин Сайферт,

Когато преди малко научих прекрасната новина, че Ви е присъдена тазгодишната Нобелова награда за литература, ме обзе такава голяма еуфория, че веднага седнах да Ви пиша. Това е чудесно и аз сърдечно Ви поздравявам! Мисля, че това ще зарадва всички чехи и словаци. Накрая и нашата литература дочака тази най-висока чест – и то благодарение на Вас, който от всички живи автори несъмнено най-много я заслужавате. Не само защото поетическото Ви творчество отдавна е, както се казва, познато на всички, а защото всеки, който дори и малко се интересува от литература, го носи в кръвта си; не само защото отдавна сте жив символ на континуитета на модерната чешка литература, но и защото със своето морално поведение – непринудено, но несломимо – възплъщавате най-добрата страна на традиционната за чешкия писател отговорна гражданска позиция. Убеден съм, че заедно с мен днес се радват не само всички Ваши почитатели, всички чешки и словашки писатели, всички, които държат на доброто име, на признанието и на престижа на нашата култура, но и всички, подписали „Харта 77“. Тъй като една незабележима частица от тази почит към Вас принадлежи и на Хартата, на нейния стремеж да заяви дори в тези трудни условия какво значи гражданско достойнство – стремеж, който е присъщ и на Вас. Пожелавам Ви здравето да Ви позволи да понесете смело нашествието на всички, които искат да Ви поздравят, на журналисти и институции – да понесете всичко, което Ви очаква.

Още веднъж Ви поздравявам!

11 октомври 1984 г.

Ваш Вацлав Хавел

¹ Двамата текста на Вацлав Хавел са по изданието: Václav Havel. *Eseje a jiné texty z let 1970 – 1989. Dálkový výslech. Spisy 4.* Praha: Torst 1999.

ПОЧИНА ЯРОСЛАВ САЙФЕРТ

Първият поет, когото видях със собствените си очи през живота си, бе Ярослав Сайферт. Посетих го някъде пред 1952 г., тогава бях на 16 години, а той беше почти класик, чиито стихове се преподаваха на децата в училище. Няма да забравя как с внимание и разбиране анализира първите ми литературни опити, които, разбира се, бяха стихове. Деликатно ми посочи къде греша и в същото време ме насърчи да продължа с писането. По това време Ярослав Сайферт имаше много поводи да бъде предпазлив – в обществото още беше жив споменът за безскрупулната кампания, която беше предприета в официалния печат срещу него (беше обвиняван в песимизъм). Ето защо бях очарован от това колко открито и искрено говореше на мен – непознатото момче, за нравите в нашата култура. От този момент имах много случаи да се виждам и да работя с него (например когато беше председател на Съюза на чешките писатели), последния път го посетих непосредствено след като му беше присъдена Нобелова награда за литература, за да го поздравя. Той беше тридесет и две години по-възрастен от времето на първото ми посещение при него, но беше все така мил, добродушен, скромен. Маркар че вече беше тежко болен, той се интересуваше от всичко. Запечатана се в паметта ми притеснението, което беше предизвикало у него високото признание за неговото творчество: спомняше си за всичките си починали приятели от своето поколение и размишляваше за това, че този или онзи заслужава тази чест повече от него.

В чужбина някои хора бяха изненадани, че Нобеловата награда е присъдена на поет, почти непознат на света. Напротив, аз лично оценявам факта, че Шведската академия взема предвид при решението не само международната известност на авторите, но и значението, което те имат за отделните национални литератури. И от тази гледна точка не мога да си представя, че някой друг чешки писател днес заслужава тази награда повече от Ярослав Сайферт. Той е може би най-популярният и най-четеният чешки поет в моята родина; няколко литературни поколения трябваше да се съизмерват с творчеството му по един или друг начин, красивият мелодичен език на стиховете му, завладяващите му метафори и преди всичко отношението му към света, което неговото творчество въплъщава, са неразделна част от чешката модерна поезия – творчеството му е един от стълбовете, на които тя се издига.

Ярослав Сайферт обаче беше не само майстор на словото, неговата житейска съдба е свидетелство за истинска гражданска отговорност на писател. Въпреки че никога не е бил боец или политик, той винаги знаеше къде да застане, винаги е бил на страната на истината, въпреки че това често е водело до тежки последствия за него, в екстремни ситуации винаги можеше да каже на глас това, което трябва да бъде казано, и това, което мнозина други не смеят да кажат. Пример за това е известната му реч на Втория конгрес на Съюза на чехословашките писатели през 1956 г., от чиято трибуна именно гласът на Сайферт беше първият, който прозвуча в публичното пространство, за да насочи вниманието към съдбата на всички писатели, които по онова време бяха хвърлени по затворите, които бяха прогонени от литературата, забранявани и публично унижавани.

Ярослав Сайферт, който почина в утринните часове на 10 януари 1986 г., беше почти на 85 години и от дълго време – тежко болен. С него си отиде последният представител на забележителното поколение на чешки писатели авангардисти, които навлязоха в литературата след Първата световна война. Заедно с това си отиде единственият писател, пред когото властимащите в Чехословакия бяха принудени да капитулират: макар че беше подписал „Харта 77“ и неговите свободолюбиви възгледи и позиции бяха широко известни, в края на краищата след дълго прекъсване той отново започна да публикува в Чехословакия и неговото значение за нашата литература, което му се полага по право, бе публично признато и на официално ниво.

Познавам Ярослав Сайферт от дълго време, обичах го и ще го помня не само като добър и смел човек, но и като жив символ на приемствеността в съвременната чехословашка литература.

13 януари 1986 г.

Превод от чешки: **Мария Лолова**